

N.F.S. Grundtvig “Ved Høiskolens Aabning paa Marielyst. (Den 3die Novbr. 1859.)”

Offentliggjort første gang i *Grundtvigs Værker* version 1.26, december 2025

Denne pdf er en læseversion af værket uden kommentarer. Værket findes digitalt med punktkommentarer, indledning, tekstredegørelse og faksimiler på www.grundtvigsværker.dk

Tekstkilder

A *Førstetrykket*, 1861 (SJ: 1276)

Teksten er etableret af Stine Kysø Pedersen

Punktkommentarer, indledning og tekstredegørelse er skrevet af Stine Kysø Pedersen, redigeret af Kim Steen Ravn og Jon Tafdrup

Tilsyn ved punktkommentarer og indledning dr.phil. Henrik Yde

PDF ved Kim Steen Ravn

Copyright: *Grundtvigs Værker* 2025

[[A:1]

Ved Høiskolens Aabning paa Marielyst.

(Den 3die Novbr. 1859.)

Idet jeg byder Høiskolens nye Lærere og Lærlinger og de gode Venner, som Skolens Aabning paa anden Omgang har samlet, hjertelig velkommen, da er det en følgelig Sag, at jeg seer baade frem og tilbage, og at jeg, som alle gamle Folk har for Skik, seer først tilbage til Skolens Fortid som er det Visse, og siden til dens Fremtid som er det Uvisse, skjøndt Fremtiden her er Hovedsagen og skjøndt jeg virkelig haaber at Skolens Fremtid med Guds Hjælp skal langt overgaae dens Fortid baade i Længde og Frugtbarhed.

Hvad nu denne Høiskoles Fortid angaaer, da er den vel i Virkeligheden kun meget kort, kun netop tre Aar, men i Tankernes Verden er den dog meget ældre og har i det mindste fyldt sine tredive Aar; thi saalænge i det mindste har jeg vitterlig baaret paa Tanken om en *folkelig Høiskole*, hvor hele det danske Folks mandlige Ungdom, uden Persons Anseelse, fik Adgang til den Oplysning, som alle gode Dannemænd behøver, hvad Stand [[A:1]de

end er af, og hvilke Sysler de end til Hverdags-Brug lægger Vind paa, enten for at ernære sig paa lovlig Maade, eller for at bruge deres Levetid og Kræfter til Noget, som for det Hele er gavnligt og priseligt.

Der er nemlig Noget, som alle danske Mennesker trænger til at oplyses om, enten de saa har Lyst og Udsigt til at blive Ministre eller Professorer, eller kun til at blive smaa Gaardmænd eller Fiskere, og det er at tænke og tale Dansk menneskelig om dem selv og deres egne Ting og hvad der ligger dem saa nær, som alt det Menneskelige i vort lille velsignede Fæderneland. Og dette, at tænke og at tale naturlig paa vort Modersmaal om vort Eget, baade i menneskelig og folkelig Henseende, det læres ingenlunde, men det forsømmes sædvanlig med Flid paa vore andre Høiskoler, selv der hvor man skal oplære Præster og Andre, hvis hele gavnlige Virksomhed beroer paa, at de veed at tiltale Folkets Hjerter paa deres Modersmaal, som er det eneste de kan, saa at de, som hidtil kaldtes bedst oplærte og høiest oplyste var Stympere i Modersmaalet og kunde snarere tale klogt om Sol og Maane og alle Stjerner, end om dem selv og danske Ting.

A:2 Under disse Omstændigheder var vistnok Trangen til en folkelig Høiskole kun altfor indlysende, men just derfor var det en yderst vanskelig Sag at faae sat i Værk, saa jeg satte egentlig kun mit Haab til at en af vore folkelige Konger skulde ladet sig bevæge til, trods Skraalet af alle store og smaa Skolemestere, at anvende *Sorø Academi*, som havde store Midler og var saagodtsom ubrugt, til dette store Øiemed, det var ogsaa nær ved at lykkes, netop da Kong Christian den Ottende døde, men dermed var det forbi, og nu var jeg allerede blevet saa gammel at det syntes mig forsildigt at begynde paa noget Nyt, der syntes at have alting imod sig.

Rigsdagen og hermed Dannemænd af alle Stænder og Haandteringer fik Kald til at raadslaae paa Modersmaalet om alt hvad der var Danmarks Rige og det danske Folk gavnligt, den lærte imidlertid dog snart Mange hvad de selv fattedes og maatte ønske deres Sønner, og nu begyndte der da baade i Jylland og paa Øerne at pippe smaa Høiskoler op, der meer eller mindre stræbte at udføre min Tanke, og nu forenede nogle gode Venner sig om at sammenskyde de nødvendige Pengemidler, for at jeg endnu efter de syv Gange ti Aar kunde, om jeg turde, prøve min Lykke paa selv at sætte i Værk hvad jeg havde betænkt. Det var imidlertid knap nok jeg turde, skjøndt man altid har anseet mig for en mageløs Vovehals i Danmark, saa det var ene Høiskolens første Lærere Hr. Brandt og Hr. Tang, der satte saameget Mod i mig, at jeg ved Løfte om deres kraftige Bistand, besluttede mig til Vovestykket. Det lykkedes, Gud skee Lov ogsaa over Forventning; thi hverken blev gode Venner trætte af at understøtte Foretagendet, ei heller kom Skolen til at mangle Søgning, og der viste sig en saa levende og lovende

Fremgang, at Skolen snart modtog |A:2|gavmild Understøttelse fra det Offentlige, som jeg mindst havde ventet.

Dette er Tilbagesynet, og deraf udspringer nødvendig et lyst og glædeligt Fremsyn, da det idag sees, at alle de Vanskeligheder, der mødte ved Fortsættelsen, er overvunden, og Frygten for at fattes Søgning til *Vinteren* er ganske ypperlig beskæmmet, hvorfor jeg, næst End, maa takke de unge Mænd, der har paataget sig Ledelsen, og mine ældre Venner, som har baaret Styrelsens Besværligheder, hvorved navnlig Hr. Vestberg har udviklet saa kyndig og utrættelig en Virksomhed, at den maa være Skolen uforglemmelig.

Ja mine Venner det folkelige Oplysnings-Værk har hidtil her netop havt den samme Skjæbne, som jeg i Folke-Historien har fundet var fælleds for alt hvad der, i sig selv godt og uskyldigt, dog havde den herskende Livs-Betragtning, de gamle Indretninger og Mængdens Fordom imod sig, at Værket længe syntes umuligt, og da det dog omsider kom til Verden under lykkelige Varsler syntes dog at skulle kvæles i Fødselen, men lever nu op med fornyede Kræfter, og derfor tør jeg ogsaa spaae den danske Høiskole en blid Skjæbne og glædelig Væxt i den *nærmeste* Fremtid, saa den kan vinde Kraft og Indsigt til at overvinde de Hindringer, for den folkelige Oplysnings almindelige Udbredelse og Indflydelse paa Folkelivet i det Hele, den umulig kan undgaae.

Gjerne vilde jeg love selv at tage Haand i med, eller rettere, da det her ikke gjælder Haanden men Aanden, love selv at bruge Mund og lægge mit Ord i Laget til virksom at fremme en Sag, der baade har ligget mig saa længe paa Hjerte og staaer mig saa levende for Øie i hele sin Storhed, Skjønhed og Sandhed, som det endnu kun kan være Tilfældet med Faa, men jeg tør ikke love hvad *Alderdommen*, selv naar Døden ikke for|A:3|byder det, næsten altid vil forhindre, især om *Vinteren*, thi *Alderdommen* er selv en Vinter, og en dobbelt Vinter nærmer sig stærk til den tredobbelte Vinter, som vore gamle Skjalde skildrede saa frygtelig, at den lammede selv alle Guders Virksomhed.

Imidlertid, Lidt vil Vorherre dog nok endnu baade unde mig og drive mig til at gjøre, for saa fri, saa levende og saa fornøielig en Udvikling i Modersmaalets Aand efter det danske Hjerte og til Fædernelandets, gamle Danmarks Gavn; som det Liv vi finder og det Lys vi har, kan gjøre muligt.

Det varsler for Resten ogsaa godt, at vi i Vinter har omtrent lige mange fra *Jylland* og fra *Sjælland*, thi det er ingenlunde blot i Krigstid og i Haandens Kjede, at Dannemænd trænge til hinanden, men det hører ret egenlig til, naar den folkelige Oplysning skal lykkes, at de Unge fra alle Sider i Danmarks Rige lærer at kjende hinanden, kappes med hinanden og hjælpe hinanden baade til at faae Øinene og at faae Munden op til Oplysning om alt hvad der baade udvortes og indvortes baade i Tanke og Tale har været og skal

med Guds Hjælp og med Æren blive ved at være ægte Dansk og derfor ikke mindre menneskelig men mere hjertelig og mere glædelig end hvad de store og berømte Folk og Riger glimre med og prale af.

Jeg veed det jo godt at midt i *Danmark* selv er der endnu vel kun Faa, som troer, at man kan være et oplyst og dannet Menneske uden at kjende noget andet Tungemaal end det *Danske*, men det er dog lige vist, at vort *Modersmaal* er det, vi allesammen trænger høiest og meest til at have i vor Magt, at de Fleste ikke ere istand til at magte meer end det, og at dertil kræves al den Tid og Flid, vi her i Skolen kan gjøre Regning paa.

A:3 Desuden mine Venner maa jeg ogsaa her gjentage, hvad jeg saa tidt og saa længe har vedkjendt mig, som en klar og fast Overbeviisning, at det Folk som ringeagter sit Modersmaal og lader sig indbilde, det duer ikke til menneskelig Oplysning og Dannelse, det Folk faaer aldrig menneskelig Oplysning og Dannelse, men snakker kun som Papegøien de Fremmede efter Munden, og bliver uden at vide det paa een Gang de Fremmedes Trælle og deres Abekatte, saa ethvert Folk, der vil bevare sin Frihed og menneskelige Værdighed, maa elske sit *Modersmaal* som sig selv, og naar de, som det lille danske Folk har faaet baade *Talere* og Skrivere paa Modersmaalet, der dristig tør maale sig med de Fremmede, da skulde jeg mene, at Folket let maa lære at blæse ad alle dem, der paastaaer, det er *umuligt* hvad der er virkelig og unægtelig tilstede.

Det er da ogsaa mit velgrundede Haab, som det er mit inderlige Ønske, at den *danske Høiskole* paa Marielyst maa, jo længer jo klarere, bevise, at vort *danske Modersmaal* ikke blot er et af de yndigste og sødeste paa Jorden, men at det ogsaa er godt at faae Forstand af paa Menneske-Livet og alle menneskelige Ting, fordi det udtrykker sig jævnt, rundt og ret om alle aandelige og hjertelige Ting og forsmåer alt det Høitravende og Opskruede, som kun duer til at bedrage, blænde og forvirre, ikke til at oplyse og klare det forunderlige Menneske-Liv i Guds Billede, saa det kan blive til fælleds Gavn og Glæde baade her og hisset.

N. F. S. Grundtvig.
